

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din
Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563 Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797
Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

SLOVENECE

Proč z diktatom!

Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani se je torej odločila, da znova poslavi na dramski repertoar Zuckmayerjev »Veseli vinogradi« v Šmalcevi, sedaj menda nekaj predelani redakciji. Po odločno odklonilnem prvem sprejemu od strani resnega občinstva in kritike si je gledališka uprava za upravičenost drugega naskoka na gledališko publiko izstavila moralno legitimacijo od strani nekaterih sloven. književnikov, ki so podpisali predloženo jim izjavo, da ne smatrajo z »Veselim vinogradom«, kakor je bil podan, »ogrožene slovenske kulture in ponižanega dostojanstva slovenskega gledališča«. Ne bomo se spuščali v meritorno kritiko takšne izjave. Kdor pozna zadnje desetletje našega slovenskega kulturnega razvoja, bo takoj razumel umetniške vidike, ki so za gospode podpisnike bili merodajni. V posebno bedno luč pa postavlja omenjeno izjavo zlasti to, da si je v njej kar šest gospodov od gledališča dalo samim sebi zaupnico, od teh trije, ki so na škandalu neposredno udeleženi. Povsod drugod na svetu bi funkcionarje, ki si z občinstvom dovolijo tako burko, onemogočil odpor ljudstva in jih z najjedkejšim sarkazmom opozoril, kaj se spodobi in kaj ne. Toda Slovenci so pohlevni in skromni. Na to pohlevnost je očitno računala tudi gledališka uprava, ko je igro zopet postavila na oder. Gledališka uprava je torej svojo publiko prisilila, da se z »Veselim vinogradom« sprijazni ali kakor hoče. »Veseli vinogradi« ostane na repertoarju slovenske drame.

O delu je bilo že dovolj povedanega. Ne gre za kako slovensko izvorno dramo, temveč za delo nemškega dramatika, ki med Nemci velja za izrazito naturalističnega, tendencioznega stvaritelja, čigar dela so radi njihove kulturne razkrajalne vsebine postala zelo priljubljena med drugim tudi na komunističnih odrih. Da mu je židovski tisk delal reklamo, se ne bo nihče čudil. In če so igro po gotovih mestih še in še igrali — drugod so jo zopet izžvižgali — se tudi da razumeti, ko vemo, da je pojmovanje ljudi o kulturi zelo različno, kakor so različne tudi zahteve, ki jih stavijo na njen nivo. Gotovi publiko je s svinjakom na odru najbolj ustrezno. Toda pred takšnim nemškim kulturnim importom nam Slovincem še ni treba pasti na kolena, kar nam bo potrdil tudi g. Lajovic, ki se pogumno bori proti neumestni germanski penetraciji slovenske kulture.

A vendar se nas hoče k temu prisiliti. Kar doživljamo, je precej otipljiv poskus, koliko se za takšen kulturni bolševizem že tudi pri nas tla godna. Po več drugih poskusnih balončičih je gledališka uprava sedaj spustila še večji poskusni balon, da vidi, kako bo Slovincem ugaljala tovrstna kultura. Naš list se je temu uprl. Uprl z vso odločnostjo radi tega, ker mislimo, da težko gospodarsko stanje, v katerem se naš narod nahaja, še nikakor ni tako daleč zrahljalo npravnstvenih pojmov med slovenskim ljudstvom. Nasprotno, smo prepričani in moremo to tudi ugotoviti, da so težke preizkušnje in stiske naših dni v širokih plasteh našega naroda potrebo za idealnejšimi zahtevami na npravnstvenem in umetniškem polju celo zvišale. Uprl smo se s tem večjo odločnostjo, ker smatramo, da ima narodno gledališče še prav posebno izrazito kulturno vzgojno nalogo pri oblikovanju narodne duše in njegove ljudske kulture.

Nismo pričakovali, da bi nas v tem stremljenju podpiralo ono časopisje, ki motri tudi kulturna in etična vprašanja edino pod kratkovidnim, izrazito strankarsko političnim vidikom. V njihovih časnih predalnih zamenjamo istice resnosti, s katero bi moral vsak prijatelj narodnega zdravja in morale pristopiti k takim problemom. Zato je tem listom tudi sedanja debata o gledališču bila le dobrodošla prilika, da so zajahali plesnjivega konjička najbolj slepega liberalizma, ki se je politično in gospodarsko že davno ubil — pa ga spustili na kulturno polje, da s ciničnimi opazkami onemogočijo vsako resno kritiko. Kdor ni za njihovo moralno merilo, se ga kratkoma proglasi za farizeja in hinavca. Vsek, ki zastopa drugačno naziranje, je bedak in srednjeveški mračnjak, ki ga je treba osmešiti.

Če je človek bral n. pr. izlive »Slov. Naroda«, je moral dobiti prepričanje, da je sploh naša slovenska kultura ogrožena in da bomo Slovenci izgubili svoj kulturni pomen v svetu, ako se »Veseli vinogradi« odslavi z dnevnega reda.

Tu pa gre za poskuse kulturnega terorja, ki jih je absolutno treba v kati zadušiti. Sicer vemo, da takšni, kaj neliberalni argumenti vplivajo kvečjemu na najožji klikarski krog, ker je tudi v nasprotnem kulturnem taboru dokaj ljudi, ki se vsled takšnega neokusnega obravnavanja resnih stvari čutijo močno disgustirane. Terorizirati se da boječe, odvisne ljudi, pa tudi teh ne trajno. Zavedna publika si pa ne bo tako daleč pustila osoliti pameti, da bi radi nekega klikarskega kroga ne vedela, pri tem je.

Mi bi pa gospodo, ki se hladi v senci »Veselega vinograda« resno vprašali: Zakaj pa bi ravno na npravnstvenem polju ne smelo biti nikakih meja? Zakaj naj bi v stvari, ki je človeku najsvetejša, bilo vse dovoljeno? Pravite, da pretiravamo in se sklicujete na to, da je bil »Slovenec« svoje dni tudi proti Cankarju, in je danes proti Zupančiču. Kakor da bi nam Slovincem bil Cankar to, kar nam je radi »Ilija« Marije pomočnice, ki jo je tudi sam poznaje obsojal, in je niti ni pustil v celoti prevesti n. pr. v češki jezik, ali pa da bo Zupančiča zgodovinska stvarila, ker je dal vprijeti »Veseli vinograde«. Moramo le povedati, da »Jutro-mu« tiskovnemu koncernu ne moremo priznati kompetence, da bi nam razlagal, kaj je krščansko moralno in kaj ni, dokler brani take uprizoritve, pa naj za njimi stoji Peter ali Pavel. Bilo bi nam ljubše, ko bi se borili z odprtim vizirjem in povedali naravno, da jim za krščanske moralne pojme

Državni proračun za 1933

Državni stroški so bili znižani za 884,873.421 Din — »Skrajni napor za varčevanje v državnem gospodarstvu«

Belgrad, 19. nov. l. Finančni minister dr. Gjorgjevič je v teku današnjega dneva sprejel častnikarje ter jim dal sledečo izjavo:

Izjava finančnega ministra

Novi proračun za l. 1933-1934, ki sem ga v amisu čl. 10 ustave danes predložil narodni skupščini, je sestavljen v prvi vrsti s tendenco, da se drž. izdatki znižajo na najnižjo možno stopnjo, da bi se tako dovedli v sklad, v kolikor je to sploh bilo mogoče, s sedanjim stanjem državne organizacije in stanjem narodnega gospodarstva. Skupni predlog državnega proračuna znaša 10.438.326.575 dinarjev. Proračun za l. 1932-1933, ki stopi iz veljave 1. aprila 1933, je bil odobren v skupnem iznosu 11.323.200.000 Din. Razlika med obema proračunoma znaša torej 884.773.421 Din. Napram proračunu za proračunsko l. 1931-32 z naknadnimi in izrednimi krediti se ta razlika še poveča na zmanjšano vsoto 3.800.000.000 Din. Predlog proračuna splošne državne administracije, ki se krije s takozvanimi fiskalnimi dohodki, je predviden na 6.989.891.910 Din in je od sedanjega proračuna nižji za 585.223.755 Din. Predlog proračuna za drž.

gospodarska podjetja, ki krijejo svoje izdatke z ostalimi dohodki kot finančno avtonomne ustanove, znaša v izdatkih in dohodkih 3.448.429.669 Din, od sedanjega proračuna torej manjši za 299.49.666 dinarjev. Višek dohodkov nad izdatki pri teh ustanovah, ki služi za kritje dela splošne državne administracije, je predviden na 535.251.967 Din.

Od sedanjega proračuna je nižji za 217.702.995 dinarjev. Tako močno znižani predlog za proračunsko leto 1933-34 napram prejšnjim proračunom dokazuje skrajni napor, ki se je izvršil pri odmeri državnih izdatkov. Kako važna je po svojih posledicah ta razlika tako v pogledu obsega državne delavnosti kakor tudi v pogledu kapacitete našega narodnega gospodarstva ni treba še posebej poudarjati. Pripominjam samo to, da imajo vsi ti veliki napor in izredni ukrepi, ki so razvidni iz same sestave predloženega predloga državnega proračuna za skrajno svrhu proračunsko ravnateljstvo, ki se mora držati in obdržati za vsako ceno. Minister Gjorgjevič je nato v kratkih stavkih govoril, da hoče s tem vlada potrditi svojo dosedanja politiko v pogledu sanacije finančnega položaja, v katerem je država. Detajlno analizo predloga za državni proračun za 1933-34 bo podal finančni minister v posebnem ekspoziju, ki ga bo v najkrajšem času predložil narodni skupščini.

pooblastilo, da lahko izplačuje veterinarskim bakteriologom v državnih bakterioloških zavodih posebne dodatke v zneskih, ki jih bo odredil ministrski svet.

Čl. 42, točka 6, daje ministru za gozdove in rudnike pooblastilo, da v soglasju z ministrskim svetom in po potrebi dopolni in spremeni sedanja pravila bratovskih skladnic za zavarovanje delavstva in osebja pri rudarskih podjetjih v kraljevini Jugoslaviji od 1. decembra 1924. Pri tem se mora ozirati na sedanje gospodarsko stanje, znižanje števil zavarovanih delavcev in na pravične izdatke bratovskih skladnic.

V točki 9 ima isti minister pooblastilo, da sme s finančnim ministrom predpisati uredbo o pavišanju potnih stroškov za gozdarsko in rudarsko gradništvo.

Socialno skrbstvo

Čl. 44 daje ministru za socialno politiko in narodno zdravje pooblastilo, da sme s posebno uredbo urediti vprašanje izdajanja dovoljenj za inozemske delavce v kraljevini Jugoslaviji in sme zanje predpisati tudi posebne takse, ki se bodo pobirale od delodajalcev pri podeljevanju dovoljenj za namestitve inozemskih delavcev. Taksa se bo odredila po važnosti stroške inozemskega delavstva za domače gospodarstvo in se bo stekala v fond za neposredno podpiranje brezposelnega delavstva.

Točka 6 predvideva, da sme minister za socialno politiko in narodno zdravje spremeniti pravilnik o kopalskih z mineralnimi in toplimi vodami.

Točka 7 predvideva, da sme minister za socialno politiko in narodno zdravje odobriti higienskim ustanovam, da uporabijo viške od predvidenih dohodkov za asanacijo vasi, za bolnišnice, zdravilišča in ostale ustanove.

Točka 10 istega člena predvideva, da sme isti minister odobriti posebne dodatke poleg mesečne plače poslovojem delavnic in mojstrin za strokovno in nadurno delo, zaposlenih v državnih ortopedskih zavodih in ustanovah za namestitve elepih, gluho-nemih in invalidov. Prvim se sme dovoliti po 540, drugim pa po 350 Din mesečno.

Točka 11 predvideva, da se uredi to vprašanje z uredbo iz sredstev izseljenjskega fonda pri osrednji upravi za posredovanje služb za pomoč in za zaposlitev jugoslovanskih beguncev in emigrantov.

„Ekonom“ z o. z. v Ljubljani

Čl. 45, točka 8 predvideva: Oprošča se dolga, ki se vodi pri kr. banski upravi dravske banovine v Ljubljani pod VI. 563-32 za izdano brezobrestno posojilo Osrednja gospodarska zadruga »Ekonom« v Ljubljani od strani ministrstva za soc. politiko, št. 1500-32, za izvršitev prehranjevalne akcije v Sloveniji, v kolikor se ta dolg do sedaj ni povrnil, in sicer: ostanek dolga Din 63.439 Din in dolžne obresti za celotno dolžno vsoto 225.746 Din, skupno 289.185 Din.

„Sokol K. J.“

Čl. 46 daje ministru za fizično vzgojo pooblastilo, da vršita likvidacijo podpor za Sokola kraljevine Jugoslavije, izvemaši od zakona o državnem računovodstvu in zakona o upravni kontroli, vsake tri mesece po dva ministra in dva člana glavne kontrole, ki jih določi predsednik vlade.

Med ostalimi odredbami predvideva čl. 47, da se izvrši izplačilo vseh mesečnih prejemkov ministrom brez portfelja iz proračunskih rezervnih kreditov.

Pregled izdatkov in dohodkov

Razlika z letošnjim proračunom

Razlike med proračunom za l. 1932-33 in l. 1933-34 so sledeče:

Izdatki

Vrhovna državna uprava: plus 2.268.890 Din. Pokojninski fond in invalidne podpore: plus 42.579.697 Din. Državni dolгови: minus 371 milijonov 482.219 Din. Pravosodno ministrstvo: minus 31.311.247 Din. Prosvedno ministrstvo: minus 30.556.651 Din. Ministrstvo za zunanje posle: minus 16.757.725 Din. Ministrstvo za notranje posle: minus 18.489.404 Din. Finančno ministrstvo: minus 14.849.708 Din. Vojno ministrstvo: minus 130.393.863 Din. Gradbeno ministrstvo: minus 33.320.593 Din. Prometno ministrstvo: plus 26.810.155 Din. Kmetijsko ministrstvo: plus 6.949.948 Din. Trgovinsko ministrstvo: minus 5.315.658 Din. Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje: minus 9.598.000 Din. Ministrstvo za fizično vzgojo: plus 3.240.623 Din. Proračunski rezervni krediti: minus okroglo 5 milijonov dinarjev. Skupno: minus 585.223.755 Din.

Izdatki drž. pod etij in ustanov

Razlika med l. 1932-33 in l. 1933-34: Prosvedno ministrstvo: minus 1.252.769 Din. Fin. ministrstvo: minus 95.576.765 Din. Prometno ministrstvo: minus 154.078.468 Din. Kmetijsko ministr-

stvo: minus 1.655.278 Din. Trgovinsko ministrstvo: ostane isti. Ministrstvo za gozdove in rudnike: minus 41.225.032 Din. Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje: minus 5 milijonov 885.354 Din. Skupno: minus 299.649.666 dinarjev.

Dohodki

Razlika med l. 1932-33 in l. 1933-34: Splošni državni dohodki iz neposrednih davkov: plus 145.000.000 Din. Posredni davki: minus 305 milijonov dinarjev. Monopol (višek dohodkov): minus 204.514.213 Din. Državno gospodarstvo (višek dohodkov): minus 217.702.995 Din. Razni dohodki: minus 3.206.547 Din. Skupno: minus 585 milijonov 223.755 Din.

Dohodki drž. podjetij in ustanov

Razlika med l. 1932-33 in l. 1933-34: Prosvedno ministrstvo: plus 2.200.226 Din; Finančno ministrstvo: minus 100.454.466 Din; Prometno ministrstvo: minus 326.102.963 Din; Kmetijsko ministrstvo: minus 1.655.278 Din; Trgovinsko ministrstvo: plus 3.900.000 Din; Ministrstvo za gozdove in rudnike: minus 88.765.826 Din; Ministrstvo za soc. politiko in nar. zdravje: minus 5.883.354 Din. Skupno: minus 517.352.661 Din.

Finančni zakon

V finančnem zakonu za proračunsko l. 1933-34 ni nobenih novih odredb. Vse odredbe so bile že objavljene v finančnem zakonu, ki je danes veljaven. Najvažnejša so pač pooblastila, ki jih je vnesel v predlog finančnega zakona za proračunsko leto 1933-34 prosvedni minister. Tako predvideva čl. 21, da se pooblasti ministrski svet, da na predlog prosvednega ministra lahko zapre nekatere gimnazije, učiteljske, realne gimnazije in klasične oddelke na realnih gimnazijah, kakor tudi, da lahko zniža sedanje popolne srednje šole v nepopolne, a vse to po proračunskih možnostih.

O narodnih šolah

V čl. 24 zakona o narodnih šolah se ukinjajo, dodajajo in menjajo odstavki v čl. 51 ter se glasi: Najmanjše in največje število učencev po oddelkih odreja prosvedni minister. V čl. 84 gornjega zakona se črta poslednji odstavek ter se nadomesti z novim: Učitelji-soprogji imajo, ako so v službi v istem mestu, pravico na samo eno stanovanje (odnosno samo eno stanarino) in kurjavo samo za enega učitelja, a učiteljska, ki je poročena z neučiteljem, nima pravice do stanovanja (stanarine) niti do kurjave. V čl. 113 se ukinja poslednji odstavek.

Vojno ministrstvo

V čl. 32 finančnega zakona se pooblašča finančni minister, da stavi na razpoložanje vojnemu ministru obratni kapital 10.000.000 Din za nabavo in izdelavo jahalnih naprav za rezervne častnike in obveznike jahalnih enot. To vsoto pa mora vojni minister do konca proračunskega leta vrniti glavni državnih blagajni.

nič ni ali pa da jih ne razumejo. To bi ustvarilo hitrejše jasno fronto.

Slovensko gledališče je last slovenskega katoliškega naroda. Nevarnost od vseh političnih mnenj, zato ne bomo nehalno motriti njegovega delovanja tudi pod kulturno nazornim vidikom, koliko je njegovo prizadevanje pomembno za ves naš narod. Dobro vemo, da v začetku omenjena izjava še približno ne odgovarja resničnemu razpoloženju slovenske narodne celote. Debatla okrog gledališča pa je bila v toliko dragocena, da je vsakdo lahko spoznal, kje je resna volja ohraniti narodu njegov npravnstveni zaklad in kje so ljudje, ki s prekriznimi rokami ali pa celo z aplavsom spreminjajo prejanje tovrstne kulture na slovenska tla, kakor je »Veseli vinograde«.

Ostala ministrstva

V čl. 37, točka 11, se daje prometnemu ministru pooblastilo, da porabi dohodke od železnice za odplačilo in odkup vicinalnih prog v letnem znesku 3.565.896.58 švicarskih frankov na podlagi tozadevne rešitve ministrskega sveta od 28. febru- arja 1931.

V čl. 38, točka 3, se daje kmetijskemu ministru

Višek nemške krize

Hitler pri Hindenburgu

Enourn avdiencia

Berlin, 19. nov. t. Sprejem Hitlerja pri Hindenburgu je trajal nekoliko več kakor eno uro. Razgovor med njima se bo nadaljeval prihodnje dni, kar se tolmači v političnih krogih tako, da je Hindenburg prosil Hitlerja, naj stopi v stike z drugimi strankami in ugotovi, koliko more računati na njihovo podporo. Tudi sedaj se zopet poudarja, da bi moral kabinet, ki bi bil pod vodstvom narodnih socialistov, imeti značaj prezidjalnega kabineta in trdno podlago na parlamentarni večini. Pri tem se naglašja, da to ni noben oficijelni nalog za Hitlerja. Razgovori med Hindenburgom in Hitlerjem so se vršili večinoma med štirimi očmi.

Očividno je razloček med današnjim sprejemom pri Hindenburgu in med sprejemom, ki ga je doživel Hitler 13. avgusta. Takrat sta se moža razgovarjala stoječ in je bil razgovor končan v par minutah. Sedaj pa se zdi, da se je Hitler prizadeval odstraniti one nevarnosti, ki so nastale radi postopanja stranke po 13. avgustu. Hindenburg vztraja na svojem stališču, da bo sam odločil o sestavi prihodnje vlade, ki naj omogoče nadstrankarsko vodstvo države. Glavna stvar je sedaj, ali bo mogel Hitler doseči sporazum z onimi drugimi strankami, ki bi prišle v poštev za sestavo vlade. Pri tem je uvaževati govorice, da voditelj centruma prelat dr. Kaas v svojem poročilu pri Hindenburgu ni že naprej odklanjal Hitlerja, ravno tako tudi ne voditelj nemških narodnih socialistov Hugenberg in voditelj nemške ljudske stranke dr. Dingeldey.

V sedanjem stanju stvari se vrše pogajanja, ki pa ne morejo preidevati dogovor, kateri se utegnejo zgoditi v prihodnjih dneh. Tri osebe, ki se zde, da imajo največ upanja, da prevzamejo

predsedništvo prihodnjega kabineta, so Hitler in Strasser in kot zadnja rešitev general von Schleicher. Taka kombinacija, ustvarjena pod odgovornostjo predsednika republike in z njegovo podporo, bi razpolagala v parlamentu z večino, razen tega pa bi imela to prednost, da bi nadaljevala dosedanja politiko predsedniškega in avtoritativnega kabineta, inavgurirano 1. junija t. l. — pri tem pa ne bi izzvala ustavnega spora, ki bi utegnil roditi izredno resne posledice. Predsednik republike polaga veliko važnost na to, da bi imela na tak način sestavljena vlada veliko zaslabo v prebivalstvu, kar bi napravilo konec čedalje bolj naraščajoči sistematski opoziciji nacionalno-socialistične stranke in delo nemški vladi možnost, da bo na mednarodnih konferencah mogla nastopati z večjo avtoriteto.

Berlin, 19. nov. t. Po današnjem sprejemu Hitlerja in po sprejemu državne svetnika Schäferja od bavarske ljudske stranke bo sedaj Hindenburg proučeval želje strank, potem pa bo počakal na skupno konferenco voditeljev strank, ki jo sam namerava organizirati in ki se bo vršila morda že jutri ali pa najpozneje v ponedeljek. Čuje se, da se namerava sedaj pustiti strankam čas, da izkoristijo vse možnosti sestave večinske vlade.

ATELJE TVRDKI

DRAGO SCHWAB

kroji najelegantnejše jesenske obleke in površnike Najmodernejše jesensko blago za obleke je dospelo Vabim na ogled in na ugoden nakup

Predlog občinskega zakona z gospodarske strani

Kakor smo pred nedavnimi napisali, je območje dela sedanjih modernih občin postalo izredno obsežno, saj morajo občine skrbeti za gospodarski, kulturni in socialni napredek, kakor jim to nalaga izredno predlog zakona o občinah v § 75. Zakonski predlog tudi še taksativno našteva podrobnejše naloge občin v § 75. in 76.

Široko polje za uvedbo nadaljnjih nalog občin pa je dano z določbami čl. 78. Ta člen namreč določa, da se morejo v novih zakonih poveriti občinam novi posli v sodelovanju z državno upravo. Ta določila so za občine zelo nevarna, ker ni mogoče vedeti vnaprej, kakšne naloge bodo še prišle na občine. Že sedaj je znano, da so posebno nekatere občine preobremenjene s posli, ki jih je prenesla nanje država, torej v tako zvanem prenesenem delokrogu. Te vsote gredo v vsej državi v desetine milijonov in pomenjajo občutno obremenitev, ker so bili ti prenos izvršeni posebno v zadnjih letih. Tedaj pa je že pritiskala gospodarska kriza. Državna uprava si je hotela zmanjšati bremena in je prevladal velik del svojih poslov na občine. Obtem pa občinam ni dala iz svojega proračuna dohodkov odgovarjajočega kritja. Tako so bile občine prisiljene poiskati novih virov za kritje stroškov prenesenega delokroga. Ta prenos je pomenil razbremenitev državnega proračuna, nasprotno pa je povečal breme občinskih davčnin, tako da narodno gospodarstvo ni čutilo dobrih posledic razbremenitve države, pač pa se je skupna obremenitev zvišala, ker so ob istočasno nespremenjenih državnih davčninah narasle občinske davčnine. Zviševanje davčin pa je posebno občutno v časih, ko narodni dohodek pada in gre vedno večji odstotni delež dohodkov za javne in druge davjate, kar seveda doobrojuje krizo, ker se pretvori denar, ki ga prejema javne institucije, takoj v konsum.

Danes je skrajno težko občinam zbirati potrebna sredstva za svoje financiranje. Kontinuiteto tega financiranja so že itak pretrgali nastopivši izdatki za prenesen delokrog. Kakor Damoklejev meč pa visi zopet nad občinami možnost povečanja agend v prenesenem delokrogu. Sicer je v zakonskem predlogu zapisano, da mora biti istočasno tudi določeno kritje stroškov, ki so z izvrševanjem tega posla zvezan. Iz tega besedila je razvidno, da gre prav za prav za nove občinske virov za kritje teh izdatkov oziroma za nove občinske davčnine.

Glede nalaganja denarja do čl. 88, da mora biti vložen pri pupilarnem varnem zavodu. To je pa danes Državna hipotekarna banka z njenimi podružnicami. Ta določila bi bilo spremeniti tako, da bi bila dana možnost nalaganja denarja tudi v drugih zavodih, posebno v onih, pri katerih je občina zainteresirana kot garant, to je pri komunalnih hranilnicah. Centralizacija ni koristna za občine, ker pomeni, da bo šel občinski denar v one zavode, od katerih ne bo prišel nazaj v oplojitev gospodarstva ravno v onih občinah, ki bodo nalagale svoj denar v osrednji ustanovi. Načelo pa mora biti, da se naj denar oziroma vloge, ki se sberajo v gotovem predelu države ali banovine, uporabi predvsem za povzdig gospodarstva ter druge

namene ravno v tistih predelih, odkoder prihaja. Do sedaj je bilo proračunsko leto naših občin koledarsko leto. Po novih odredbah zakonskega predloga pa se mora ravnati po državnem proračunskem letu.

V nasprotju z znano tendenco k decentralizaciji pa je gotovo določilo, da je potrebna odobritev finančnega ministrstva za uvedbo občinskih davčnin in njih povečanje. Pravilneje bi bilo, da se dovoljuje odobranje občinskih davčnin po nižjih instancah, kakor je bil to doslej tudi slučaj. Saj bo tudi tehnično finančnemu ministru zelo težko že samo pregledovanje teh prošelj, kaj šele eksperimentalna rešitev.

Protislovje vsebuje § 94. V drugem odstavku piše: »Če pristojna oblast ne odobri proračuna v roku meseca dni, računajoč od dne sprejema, se smatra predloženi proračun za odobren.« V naslednjem odstavku pa pravi predlog zakona: »dokler ni proračun odobren, bo veljal stari proračun, izdatki pa se bodo vršili po dvanajstih tega proračuna.« Doslej smo bili vajeni, da se je v slučaju, da novi proračun ni bil odobren, avtomatično podaljšal po dvanajstih starih proračun. S tem zakonskim predpisom pa je dana tudi možnost, da se tudi predloženi proračun izvršuje, ne da bi bil odobren. V kolikor v posameznih zadevah ni določena kontrola državne uprave, to predpisujejo §§ 117—131. V nekaterih drugih členih pa smo opazili, da gre ta odvisnost občin od države nekoliko predaleč. Tako se nam zdi neumestno, da odobrava osnove in pravila občinskih gospodarskih podjetij na predlog bana minister notranjih zadev ob soglasju resornih ministrov. Pomisliti je treba, da zakonski predlog velja za vse občine. Če ostane ta odredba v veljavi, potem se bo moral spraviti vse upravni aparat gori do ministrstva za kakšno majhno institucijo kakšne majhne podeželske občine in končno besedo bo spregovoril za gospodarska podjetja minister notranjih zadev.

Z novim zakonom bomo dobili za občine sedaj v vsej državi enotno zakonodajo. Doslej pa smo imeli v Sloveniji sami za bivše avstrijske dežele različne občinske zakone iz srede preteklega stoletja. Zdi se nam pa potrebno, naglasiti važno zahtevo, ki dobiva vedno več tal. Zaradi velike socialne in gospodarske razlike med posameznimi kraji in samoupravnimi enotami v državi bi bilo umestno, uveljaviti okvirni zakon, ki bi določal samo glavne smernice, prepuščal pa bi banovinam detajle in druge zadeve, ki ne spadajo v delokrog osrednje državne uprave, katero samo obremenjujejo. Če bo osrednja državna uprava hotela res eksperimentalno poskusati ter se brigati za važne državne posle, potem ne gre, da bi morala odločati o vseh, tudi najmanjših zadevah. Zaradi tega bi tudi glede občin široka samouprava prinesla najboljše uspehe. Nismo pa sploh proti kontroli državne uprave v njenih posameznih instancah, toda ta kontrola mora biti res samo nadzorstvo, ne pa vmešavanje v posle, ki so po svoji naravi samoupravnega značaja.

K gledališki debati

Moja izjava

Kakor sem mirno bral vsa pisanja o »Veselim vinogradu«, tako bi mirne duše pustil tudi izjavo »kulturnih delavcev« tam, kjer je izšla. Toda ta izjava je tako klavarna priča za neki del slovenske kulture, da si jo moram v splošnem interesu javno ogledati. Ne maram se dotikati postanka in podpisovanja te izjave, ki sta mi dobro znana, zavrniti pa moram neprimerenost, s katero so tisti, ki je to izjavo sestavili in tisti, ki so jo podpisali, združili troje šifer, ki signirajo stvarno in oblikovno različna pisanja in s to neprimerenostjo zdaj »najenergijeje« protestirajo. Kar sem jaz pisal, vzdržujem v polnem obsegu še danes, ne bom ničesar omilil in vsem takim protestom na kljub ponavljam, da je bila uprizaritev »Vesela vinograda« 5. t. m. za slovensko Narodno gledališče v Ljubljani nespodobnost in žalitev dostojnosti. Zato sem stvar označil točno, kakršna je bila, ne da bi se bil pri tem dotaknil kake osebe razen odgovornega faktorja, in nisem niti prireditelja teksta niti režiserja niti igralcev omenjal. Ako stvar odklonim, ne bom iskal njene lepote. In prav zaradi tega najodločneje zavračam vsako vmešavanje v način svojega pisanja in mi noben kulturni delavec in »kulturni delavec« ne bo predpisoval, kako naj pišem in še prav zato ne, ker sem v dvanajstih letih svojega gledališkega pisanja prevečkrat marsikaj dobrohotno zamolčal. Komu naj odgovorjam za način svojega pisanja. Tem pisanim?

Javne izjave se v kulturnem svetu navadno dajejo v važnih, elementarnih narodnih in človeških zadevah, tudi tedaj morda, kadar kake osebnosti zaidejo preko dostojnosti meje, za kraj časa! Jt. Zato mi kulturna borba za »Veseli vinograd« od marsikateremu imenu »kulturnih delavcev« vzbuja različne misli. Vidim jih tudi, ki so prav ob prvobitnih naših narodnih in kulturnih zadevah molčali, umaknili ali odklonili svoj podpis; takele »kulturne izjave« pa so kajpak lažje stvari, zato mi vzbujajo poseben respekt.

Kar vesela je preprostost pa tudi neženiranost podpisanih. Skupine in imena estetičnih in kulturnih pravičnikov se kar živijo sporejajo in urejajo.

Najprej je uprava Narodnega gledališča z upravnikom, obema ravnateljema, tremi režiserji, med njimi kajpak tisti, ki je sam režiral, izjavo podpisuje tisto gledališče, ki samo po nekaterih režiserjih dosledno uvaža naturalizem in velkomestno plehkost. Gospodje, ki ste uprizarili »Vinograde«, saj vemo, da ste zanj! Čemu še posebej v izjavo »kulturnih delavcev« in povzru še svojo izjavo?

Iz srede tega števila pa se mi najmileje zasmehlja ime — Antona Lajovca, komponista. Saj nas gospod že deset let pogumno brani pred germansko kulturo, njegovi aspekti in natroni goni se

z vsjo primarno silo upirajo naši slabi tradiciji in orientaciji ter zahtevajo, da ustvarjamo čisto narodno kulturo in uvažamo res pravo slovensko orientacijo. Celó branje naših študentov kontrolira, on nas brani pred Beethovenovimi simfonijami. O, ta varuh bide naše nacionalnosti sedaj protestira in še najenergijeje, ko odklanjamo grobo nemško naturalistično rasmot in burševsko literaturo lokalno brkljarijo, zlasti ko je ta »postavljena v našo besedo in na dolenska tla« in se malič z našo narodno folkloro! Ampak on protestira in bo jutri pod novimi aspekti pisal dolge članke o naši narodni in kulturni vzgoji.

Veselo sem pozdravil ime Josipa Vidmarja — toda ob njem se mi je obudil spomin na tisto zadevo v »Pravici« — kmalu bo dve leti — in ob njej štiri imena v »izjavi«. Tista zadeva o slovenski literaturi je bila takrat čedna stvar in marsikomu nerodna, toda gg. Fran Albrecht, dr. Ferdo Kozak, Juš Kozak in dr. Stanko Leben so se takrat javno izjavili — ne proti Vidmarjevi netaktičnosti, ampak zaradi nespodobnega pisanja časopisov; zato se danes zopet izjavljajo —. Protest za vsako ceno!

Ali bi se ne čudili, ko bi pogrešali oba avtorja etično kajpak najbolj objektivnih del, to je Antona Cerkevnik (Naš vsakdanji kruh) in Vl. Levstika (Pravica klavirja)?

Kaj pa s tistim številom podpisanih »kulturnih delavcev«, ki mirne duše protestirajo v dobrobit slovenske kulture in za dostojanstvo slovenskega gledališča in za Veseli vinograd, ki ga niso ne videli ne brali? Naj protestirajo. Taka je moralna stran te izjave — zato je niti ne odklanjam.

Gg. Oton Župančič in Pavel Golia sta podpisala še svojo izjavo. Pravita, da je »Vinograd« ena najboljših in najuspešnejših sodobnih nemških komedij. Uspešnost je res relativen pojem, ki se je to pot pri nas prav dobro izkazal, toda glede elementarnih zahtev dramske umetnosti bi se lahko delo lahko sporedilo samo z dramatičnim začetništvom v »Lopezu« Vlad. Bartola. Tudi trditve, »do kod more in sme gledališki pisatelj in prevajalec zajemati iz živje ljudske govornice, da se razširi izrazne možnosti odrske slovenščine« se je sijajno uveljavila. Do tod, da je grda in da to ni nič več slovenščina, zakaj za razvoj odrske slovenščine uvaža zdaj pri nas O. Župančič — žargon.

Tako so vse te izjave. V času, ko celo naša primitivna podeželska gledališča dobivajo pobud za duhovno poglobitev in jih z razumevanjem sprejemajo, rešujejo naši materialistični in naturalistični kulturni umetnost »Vesela vinograda«.

Zrak postaja lažji in beseda na vse strani »vobodnejša«!

V Ljubljani, 19. novembra 1932.

France Koblar.

Austrija in Bavarska:

Avstr. kancler obišče Monakovo

München, 19. nov. tg. Glede sestanka bavarskega ministrskega predsednika dr. Heida z avstrijskim zveznim kanclerjem dr. Dollfusom, ki se danes sestane v Salzburgu, se naglašja z bavarske strani, da pri tem ne gre za državno-politično, temveč za čisto strankarsko-politično diskusijo med voditelji krščanske socialne stranke v Avstriji in bavarske ljudske stranke, ki sta si glede svetovnega nazora tako prijateljski, in da je bila ta diskusija že dolgo dogovorjena. Slični sestanki so se stalno ponavljali že več let. Ta ugotovitev se naglašja tudi zato, da se ne bi sicer širile neosnovane vesti, ki se kolportirajo o namenih združitve Avstrije z Bavarsko.

V znamenju razorožitve

Koliko je bojnih letal

London, 19. novembra. V zvezi z angleškim predlogom o znižanju letalskih sil za eno tretjino po izenačenju s sedanjim angleškim stanjem opozarjajo uradni krogi na sedanje stanje letalstva v posameznih državah, kakor sledi iz začetnega poročila Društva narodov. Po teh podatkih ima Francija

2.375 letal, Združene države severne Amerike 1.752 letal, Japonska 1.639, Italija 1.507, Velika Britanija 1.434. Po končani svetovni vojni je imela Velika Britanija največ letal. Kasneje pa je prostovoljno znižala število svojih letalskih vojaških sil.

Japonska ofenziva v Mandžuriji

London, 19. nov. Z. Iz Tokija javljajo, da je šef generalnega štaba japonske vojske, general Koira dopotoval v Tokio na konferenco z vojnim ministrom, generalom Arakijem. Oba sta se sporazumela o načrtu za veliko ofenzivo, ki jo bo japonska vlada izvršila v Mandžuriji proti vojski kitajskega generala Supingvena in njegovim sotrudnikom. Japonska se za ofenzivo že pripravlja. General Supingven in drugi kitajski generali, ki se borijo proti mandžurskim in japonskim četam, se nahajajo s svojimi četami v področju Heiljanga in Mandžurije. Japonci so te dni zavzeli več strateških položajev in pričeli popravljati železniško progo, da bi olajšali prevoz svojih čet. Okrog 3000 japonskih vstavev je pričelo akcijo v dolini reke Sungari ter so se že spopadli s kitajskimi četami.

Grof - tihotapec

Pariz, 19. novembra. tg. Po sedemurni hišni preiskavi pri grofu de Chabrignac so v znani sferi radi odčitjave francoskega kapitala v Švicco našli v privatnem stanovanju tega grofa celo pisarno za tihotačenje francoskega denarja v Švicco potom zvez z ženevsko privatno banko Lombard, Odier in Co. Poseben zastopnik te banke je izplačeval vsak mesec osebnost obresti za razne glavnice, ki jih je potem navedeni grof tajno pošiljal svojim strankam, ne da bi se plačeval davek. Celo med hišno preiskavo je klicalo telefonično pet strank, ki so spraševale grofa, kdaj morajo dvigniti svoje kupone in obresti. Grof je bil radi tega vznemirjen in je prosil, da mu dovolijo opraviti toaletto, to pa je izrazil za to, da je prerezal telefonske žice. Tudi so ga zalotili pri tem, da je hotel odstraniti pisarni material, ki bi ga zelo obremenjeval. V ta hlačni škandal je poleg že znanih 1018 obtožencev, sedaj zapletenih še 400 oseb.

Zagrebska vremenska napoved. Po večini jasno, z lahimi oblaki, noči hladne z jutranjimi meglami.

Dunajska vremenska napoved: Menjaje oblačno, topleje. Vzhodni rob Alp: deloma oblačno, temperatura se zaenkrat še ne bo mnogo izpremenila, pozneje pa bodo nastopili sveži vetrovi od juga. Južne Alpe: oblačno, nagibenje k padavinam, višja temperatura.

Junaška letalka

Capetown, 19. nov. Pogumna angleška letalka Amy Morrison-Johnson, ki je preletela ogromno razdaljo med Londonom in Capetownom v 4 dneh 6 urah in 53 minutah, je prejela čestitke iz vseh krajev sveta. Angleški kralj je čestital v osebni brzojavki. Veliko čestitk je prejela tudi iz Francije. O letalki in njenem pogumnem podvigu so zdaj znane nove podrobnosti. Med poletom je morala opetovano zastaviti ves svoj pogum, da premagala nepredvidene zapreke in nevarnosti. Iz njene poročila izhaja, da je imela med potjo defekt in da je v zadnjem trenutku pravočasno opazila, da mora kreniti nazaj do prve zaloge bencina. Tank z bencinom je namreč začel pušati haš sredi največje divjine. Navzlic tej zamudi pa je postavila s svojim poletom nov rekord.

Drobne vesti

Barcelona, 19. novembra. Jutri bodo volitve v katalonski parlament.

Berlin, 19. novembra. Državni svet je sprejel sklep, s katerim obsoja zlorabo državne oblasti proti raznim nemškimi deželam. Sklep je bil sprejet z veliko večino.

Pariz, 19. novembra. Davi je policija v predmestju Saint Honore preiskala stanovanje zastopnika inozemske banke. Gre za nove davčne utaje, ki pa niso v zvezi z dosedanjimi.

London, 19. novembra. Danes je eksplodirala bomba v telefonskem kiosku v Kingstonu blizu Londona. Človeških žrtev ni bilo.

Lodz, 19. novembra. AA. Minulo noč je zgorel eden izmed največjih tukajšnjih parnih mlinov. Vsa pomoč gasilcev je bila zaman. Škodo cenijo na milijon zlotov. Okoliške sile se je gasilcem posrečilo obvarovati pred ognjem.

Berlin, 19. novembra. Ravnatelj najpomembnejše nemške letalske družbe Wronsky je izjavil, da ne bo dolgo, ko bo Berlin oddaljen samo še tri dni od Sanghaja.

Moсква, 19. novembra. Na Kavkaskem so bili tajni manevri sovjetske vojske. Prisostvovali so jim tudi vojaški delegati iz Nemčije in Italije.

Napulj, 19. novembra. Trocki je davi ob 6 prispel na parniku »Praga« iz Pireja v Napulj. Na potovanju ga spremlja njegova žena. Na potnem listu sta se Trocki in njegova žena vpisala pod imenom zakonca Sedov.

Škološka konferenca

Zagreb, 19. nov. Z. Škološka konferenca se je nadaljevala večerj in danes dopoldne in popoldne. Seje trajajo od 9 do 1 popoldne in od 5 do 7 večer. Konferenca najbrž še nocoj ne bo končala svojega dela in bodo školje ostali v Zagrebu še do ponedeljka, ko bo zaključena seja. Zvečer odpotujejo izjemno s konference le oni školje, ki ne morejo odgoditi še prej napovedanih obiskov. Take odpotuje s splitskim brzojavkom dr. Bonetiačič, ki se iz Splita odpelje v Vrgorac, kjer slavi 200 letnico Cudodelne Matere božje, ki jo bo kronal. Poleg splitskega škola odpotuje zvečer tudi sarajevski nadškof dr. Šarič. Ostali školje odpotujejo v ponedeljek in torek. Kakor čujemo, potujejo v Split vsi dalmatinski ordinariji, kjer bo v sredo zjutraj sestanek pri dr. Bonetiačiču, kamor zahajajo ordinariji na svojo letno pokrajinsko konferenco, ki je imajo vsako leto ob priliki konference celokupnega episkopata. Ta konferenca bo letos v Splitu in ne v Zagrebu iz razloga, ker splitski škol ne more dalje časa izostati. Na jutrišnji svečani proslavi sv. Alberta Velikega v svetišču Matere božje bo daroval pontifikalno sv. mašo dr. Starčević, udeležili pa se je bodo vsi dalmatinski školje.

Parlamentarne vesti

Belgrad, 19. nov. 1. Na današnji skupščinski seji je ogromna večina narodnih poslancev proglasila dr. Iliča za poslanca v okraju Otočac. Prihodnja seja bo v torek dopoldne. — Senat se je razšel in bo sklican zopet pismenim potom.

Belgrad, 19. nov. 1. Iz poslanskega kluba JRKD je izstopil poslanec Stazič ter najavil svoj pristop v Jugoslovanski narodni klub.

Pojasnila o pomožni akciji

Ljubljana, 19. nov. V popolno razumevanje namenov, radi katerih je bil ustanovljen. Osrednji pomožni odbor dravske banovine, se pojasnjuje, da pomožna akcija tega odbora ni omejena le na pomoč brezposelnih delavcev, ampak se bo raztezala tudi na vse ostalo prebivalstvo, v kolikor je ogroženo v svoji prehrani po sedanji gospodarski krizi, zlasti tudi na podpore potrebne male poljedelce.

Zahvala

Vsem, ki so počastili spomin našega očeta, gospoda

Josipa Grudna

trgovca

in sočuvstvovali s težko udarjeno družino: iskrena hvala.

Šmartno pri Litiji, dne 19. novembra 1932.

Vdova Antonija Gruden.

Hčerka Metoda.